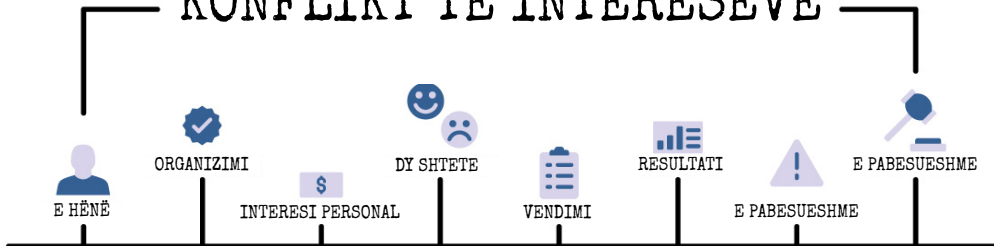

KONFLIKT TË INTERESEVE

UDHËZUES

Marija Sazdevski Vangelovski

PËRMBAJTJE

PARATHËNIA	3
ÇFARË ËSHTË NJË KONFLIKT INTERESI?	4
A ËSHTË KONFLIKTI I INTERESIT GJITHMONË I QARTË?	5
CILAT FORMA TË KONFLIKTIT TË INTERESIT MUND TË HASEN?	6
NEPOTIZMI	6
KRONIZMI	6
PSE ËSHTË E RËNDËSISHME TË NJIHET NJË KONFLIKT INTERESI NË ADMINISTRATËN PUBLIKE?	7
ÇFARË DUHET TË BËJË NJË NËPUNËS PUBLIK NË NJË SITUATË TË KONFLIKTIT TË INTERESIT?	8
ÇFARË MUND TË BËNI JU SI QYTETAR NËSE DYSHONI PËR EKZISTIMIN E NJË KONFLIKT INTERESI TEK NJË NËPUNËS I CAKTUAR PUBLIK?	8
KU DHE SI MUNDENI TË LAJMËRONI?	9
HAPI I PARË	9
HAPI I DYTË	9
ÇFARË DUHET TË BËJNË INSTITUCIONET NËSE EKZISTON DYSHIMI PËR KONFLIKT INTERESI TEK NJË NËPUNËS TË CAKTUAR OSE FUNKSIONAR?	10
ÇFARË NËSE KONFIRMOHET KONFLIKT INTERESI?	11
SI DUKET AJO NË PËRDITSHMËRINË?	12

PARATHËNIA

Ky udhëzues është krijuar për të ndihmuar qytetarët të kuptojnë rolin e tyre në situatat e konfliktit të interesit dhe format e tij, si dhe mënyrat për t'u marrë me ta. Përparimi i një kulture në një shoqëri të përgjegjshme, të përgjegjshme dhe transparente është thelbësore për suksesin e përpjekjeve për të ndërtuar një shtet të drejtë që parandalon dhe adreson çdo veprim të paligjshëm.

Qytetari me integritet është themeli i çdo shteti demokratik në të cilin sundon drejtësia. Përkatësisht, qytetari si individ, por edhe si përdorues kryesor i shërbimeve të administratës publike, ka një rol të veçantë dhe jashtëzakonisht të rëndësishëm në qasjen parandaluese në luftën kundër korrupsionit dhe menaxhimit të suksesshëm të situatave të mundshme të konfliktit të interesit.

Shpesh, qytetarët hasin situata kur shfrytëzohen lidhjet partiake, miqësore dhe fafëfisnore për të marrë një vend pune ose për të ushtruar një të drejtë. Kjo mund të rezultojë në pamundësinë e realizimit të një të drejte të caktuar në përputhje me ligjin nëse qytetari është nisur që ta bëjë këtë në mënyrën e duhur. Personat që refuzojnë të përfshihen në konflikte interesi shpesh janë subjekt i sjelljes armiqësore ose presionit, diskriminohen dhe perceptohen si jolojal ndaj kolegëve ose strukturave të menaxhimit, ose në raste radikale jetojnë nga frika e pushimit nga puna.

Ballafaqimi me korrupsionin duke zvogëluar konfliktin e interesit dhe të jetuarit dhe të punuarit me integritet kërkon këmbënguljen dhe vendosmërinë e të gjitha njësive në shoqëri. Përballja e qytetarit me sjelljen që mundëson arritjen e qëllimeve personale të zyrtarëve, jep një kontribut të paçmuar në krijimin e një shoqërie me integritet, dhe një shoqëri në të cilën ka besim të madh në institucionet e sistemit.

Kjo është arsyeja se pse këta individë meritojnë respektin më të madh

Situatat që shkaktojnë konflikte interesi janë shumë të ndryshme, në raste të rralla - identike (të përsëritura), dhe ka raste të ndërlikuara, të vështira për tu identifikuar dhe që kërkojnë përfshirjen e njerëzve të kualifikuar dhe kompetentë, të cilët do të jenë në gjendje të përcaktojnë dhe konfirmojnë ekzistencën e konfliktit të interesit.

Udhëzuesi është krijuar për qytetarët për t'i ndihmuar ata ti identifikojnë mundësitë dhe mënyrat e konfliktit të interesit, ti identifikojnë efektet negative të tij dhe se si ai ndikon jo vetëm ata por edhe shoqërinë në tërësi. Në të njëjtën kohë, ai synon të rrisë njohuritë mbi efektet negative të situatave të konfliktit të interesave, të inkurajojë rezistencën dhe gatishmërinë për t'u marrë me të.

Udhëzuesi është i caktuar për publikun e gjerë dhe qytetarët, dhe veçanërisht për ata që janë në kontakt të përditshëm ose të shpeshhtë me punonjësit e sektorit publik.

ÇFARË ËSHTË NJË KONFLIKT INTERESI?

Konflikti i interesit është një situatë në të cilën një nëpunës ka **interes privat (personal)** që ndikon ose mund të ndikojë në performancën e paanshme të autoritetit të tij publik ose detyrave zyrtare, me të cilën ai do të mund të sjellë **vendim** i cili nuk është në **interesin publik**.

Çfarë është interesi publik dhe çfarë ai privat?

INTERESI PUBLIK – interesi për të mirën e përbashkët dhe përparimin për të gjithë qytetarët, që do të thotë mbrojtje e lirive dhe të drejtave themelore të çdo qytetari të vendosur me Kushtetutë

INTERESI PRIVAT – interesi personal i nëpunësit i cili mund të mbizotërojë në kryerjen e kompetencave ose detyrave të tij zyrtare

Interesi personal mund të jetë:

Material: para, profit, shmangje ose zvogëlim i humbjeve dhe të mira të tjera të çdo lloji

Jomateriale: komoditet, përfitim, shërbim, privilegj, avantazh

FORMULAT E KONFLIKTIT TË INTERESIT

Vendim + interes privat = konflikt i interesit

Vendim + interes publik ≠ konflikt i interesit

Nëse vendimi, që duhet të merrni si zyrtar ose ndonjë zyrtar duhet të mer për juve si qytetar, i shtohet interesi privat që ndikon në vendimmarrje, pavarësisht nëse rezultati do të jetë pozitiv apo negativ, është një **konflikt interesi**.

A ËSHTË KONFLIKTI I INTERESIT GJITHMONË I QARTË?

Një konflikt i vërtetë interesi – një situatë kur ekziston një konflikt i drejtpërdrejtë në mes detyrave zyrtare dhe interesit privat në rastin konkret të vendimmarrjes.

Shembull: Kur qytetari paraqet ankesë kundër vendimit të një institucioni pranë një institucioni tjetër (p.sh. një komision i shkallës së dytë për vendimmarrje), në të cilin bashkëshorti / ja e tij / saj është vendimmarrës pas atyre ankesave. Bashkëshorti që është pjesë i komisionit vendimmarrës do të ketë një konflikt të vërtetë interesi.

Konflikti i mundshëm i interesit – një situatë ku njeriu mundet, por nuk duhet të vje deri tek konflikti në mes interesave privatë dhe atyre zyrtarë në të ardhmen. Një konflikt i mundshëm ose i perceptuar i interesit mund të jetë i dëmshëm për reputacionin e institucionit dhe gërryen besimin e publikut, ashtu si një konflikt i vërtetë interesi, pavarësisht nëse vendimet përfundimtare janë të sakta.

Shembull: Kryetari i bashkisë ka një vëlla që ka në pronësi një kompani tregtare që shet kompjuterë. Edhe pse nuk ka tenderë për pajisje informatike, është e mundur që në të ardhmen kompania e vëllait të kryetarit të bashkisë mund të dëshirojë të marrë pjesë në prokurimin publik. Kryetari i bashkisë ka një konflikt të mundshëm interesi.

Një konflikt i dukshëm interesi – një situatë ku ekziston ose ngjan që ekziston një interes privat që mund të interpretohet që ndikon në veprimin zyrtar dhe vendimmarrjen, megjithëse situata reale nuk duhet të jetë.

Shembull: Kur një punonjës i Zyrës së Kontrollit Shtetëror bën një kontroll të institucionit në të cilin punon kushëri i tij i parë, i cili nuk është në një pozicion menaxherial.

CILAT FORMA TË KONFLIKTIT TË INTERESIT MUND TË HASEN?

NEPOTIZMI

Një situatë kur një zyrtar gjat vendimmarrje i jep përparësi një individi ose grupi të caktuar me të cilin është në një lidhje familjare.

Fjala rrjedh nga fjala latine **nepōs - nip, kushëri** dhe do të thotë kujdes dhe patronazh për anëtarët e familjes, të afërmit, partnerët e jetës dhe personat e tjerë të lidhur përmes pozicionit, emrit dhe fuqisë.

Nepotizmi mund të shkaktojë ofertues më të dobët, i cili është i afërmi i një zyrtari që vendos, të ketë mundësinë për të vendosur marrëdhënie biznesi me shtetin, në dëm të taksapaguesve.

Shembulli më i zakonshëm i nepotizmit janë procedurat e punësimit në sektorin publik, kur kandidati më i mirë nuk do të punësohet, por një kandidat i cili është në një lidhje familjare me një zyrtar nga ai institucion. Duke mos zgjedhur kandidatin më të mirë, individi i prekur humbet, i cili padrejtësisht nuk e fitoi punën, por edhe shoqërinë në tërësi. Nepotizmi mund të ndodhë edhe në procedurat e prokurimit publik, duke lidhur kontrata të drejtpërdrejta, lëshimin e lejeve dhe të ngjashme.

KRONIZMI

Një situatë kur një zyrtar i jep përparësi një individi ose grupi të caktuar, bazuar në marrëdhëniet e krijuara parti-politike ose marrëdhëniet miqësore, pavarësisht aftësive të tyre reale.

Ne shpesh hasim situata të tilla në periudhën pas zgjedhjeve, kur opsioni politik i fituar nga qeveria punëson një numër të madh të kadrove të partisë së tij në institucionet e sektorit publik.

Përderisa nepotizmi mund të përcaktohet duke specifikuar llojin dhe shkallën e farefisnisë së një të afërmi me anë të gjakut ose anës, është e vështirë ti jepet një definicion ligjor efektiv kronizmit.

Ndalimi i nepotizmit, kronizmit dhe klientelizmit nuk do të thotë përjashtim i plotë i të afërmeve, anëtarëve të partive politike apo miqve.

Ndalimi nënkupton ndalimin e keqpërdorimit të detyrës zyrtare nga ana e nëpunësve me qëllim të sigurimit të një pozicioni të privilegjuar për anëtarët e familjes, partitë politike ose miqtë.

Qëllimi nuk është të parandalojmë anëtarët e familjes ose miqtë të punojnë së bashku

Qëllimi është të parandalojmë mundësinë e një nëpunësi të jetë i njëanshëm në ushtrimin e kompetencave diskrecionale.

PSE ËSHTË E RËNDËSISHME TË NJIHET NJË KONFLIKT INTERESI NË ADMINISTRATËN PUBLIKE?

Konflikti i interesit hap hapësirë për keqpërdorim të pozitës dhe pushtetit, i cili, nga ana tjetër, mund të çojë në një abuzim të përgjithshëm të besimit, d.m.th një humbje të besimit në sistem.

Nëse konflikti i interesit nuk identifikohet me kohë, një zyrtar ka mundësinë të përfitojë dhe kështu të kryejë një veprim korruptiv. Prandaj është e nevojshme të eliminohet edhe dyshimi më i vogël, edhe nëse është vetëm një konflikt i mundshëm interesi.

Konflikti i interesit nuk është gjithmonë korrupsion, por në çdo veprim të korruptuar ka një konflikt interesi !!!

Është e nevojshme që institucionet të krijojnë një seri standardesh që do të sigurojnë që zyrtarët të përfaqësojnë interesat e qytetarëve, dhe jo personale dhe interesat e të afërmive të tyre, dhe që ata kryejnë detyrën e tyre në një mënyrë të ndershme, të drejtë dhe të paanshme.

Zyrtarët dhe nëpunësit , gjegjësisht të gjithë punonjësit në sektorin publik kanë një rol dhe detyrë për t'i shërbyer interesit publik ose interesit të qytetarëve.

Nëpunësit publik kanë përgjegjësi të shumta, si ndaj qytetarëve, të cilët presin që të drejtat dhe interesat e tyre të realizohen, dhe punëdhënësit, në këtë rast, shteti, i cili pret që nëpunësit publik të kryejnë detyrat e tyre me përgjegjësi dhe sukses.

Përveç faktit që konflikti i interesave shpesh mund të shkaktojë dëme materiale, ai gjithashtu shkakton pasoja që nuk mund të maten, dhe janë afatëgjate dhe rëndë për t'u rikuperuar, siç janë humbja e besimit tek zyrtarët dhe institucionet dhe humbja më e gjërë e besimit në sistemin e përgjithshëm të shtetit.

Për shkak të rritjes së pritjeve publike në lidhje me përgjegjësinë e nëpunësve publik dhe kërkesës që shteti të ndalojë nëpunësit publik të përdorin pozicionin e tyre për të kënaqur interesat e tyre personale, shumë shtete kanë miratuar ligje dhe kode që rregullojnë sjelljen dhe kryerjen e detyrave të nëpunësve publik në rast të konfliktit të interesit.

Armiqësia, si dhe miqësia, mund të shpien në konflikt interesi nëse një zyrtar lejon që ai të ndikojë në veprimet dhe vendimet e tij.

Në Republikën e Maqedonisë Veriore, konflikti i interesit është i rregulluar në Ligjin për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktit të Interesit

ÇFARË DUHET TË BËJË NJË NËPUNËS PUBLIK NË NJË SITUATË TË KONFLIKTIT TË INTERESIT?

- Para së gjithash, duhet të kërkojë që konflikti i mundshëm i interesit të shënohet zyrtarisht / me shkrim dhe të informon mbikqyrësin e tij për këtë.
- Pastaj, mund të kërkojë udhëzime shtesë nga mbikëqyrësi ose këshilltari i tij për integritet dhe etikë, nëqoftëse ekziston një i tillë,
- Nëqoftëse ekziston dyshimi për një situatë e cila paraqet një konflikt interesi dhe ai nuk di si të veprojë, ai patjerër duhet të pyetë mendimin e Komisionit Shtetëror për parandalimin e korrupsionit.
- **Detyrimisht të largohet nga vendimmarja dhe veprimi**

Gjdo nëpunës publik detyrimisht duhet të largohet nga vendimmarja dhe veprimi kur ekziston konflikt interesi

ÇFARË MUND TË BËNI JU SI QYTETAR NËSE DYSHONI PËR EKZISTIMIN E NJË KONFLIKT INTERESI TEK NJË NËPUNËS I CAKTUAR PUBLIK?

- Nëse nuk jeni nëpunës publik dhe dyshoni se ekziston një konflikt potencial interesi, mundeni dhe vetë të kërkon largimin e nëpunësit publik nga veprimet e mëtutjeshme për çështjen tuaj.
- Dhe gjithashtu, ju mund ta lajmëroni nëpunësin tek përgjegjësi i tij ose tek Komisioni Shtetëror për parandalimin e korrupsionit.

A mundeni dhe ju të lajmëroni një konflikt interesi?

PO!

Në situatat kur ju jeni një dëshmitar direkt ose indirekt ose vuani pasojat e veprimit të nëpunësit nga një pozicion i konfliktit të interesit, ju si qytetar duhet të reagoni dhe lajmëroni atë.

KU DHE SI MUNDENI TË LAJMËRONI?

HAPI I PARË

Kryesisht, ju inkurajojmë të përdorni mekanizmat e lajmërimit në institucionin ku keni kuptuar se ekziston ose ka potencial të ndodhë konflikt interesi. Çdo institucion duhet detyrimisht të ketë publikuar emrin, mbiemrin dhe kontaktin e personit për pranimin e deklaratave nga njoftuesi.

HAPI I DYTË

Nëqoftëse,

- keni mosbesim në vetë institucionin, gjegjësisht dyshoni se njohimi tek institucioni tek i cili keni vërejtur një konflikt interesi do të shkaktojë pasoja të dëmshme për ju ose personin tuaj të afërt ose nuk do të merren masa;
- keni vërejtur ekzistimin e një konflikt interesi tek një person udhëheqës i institucionit;
- pas lajmërimit, nuk keni marrë informatë kthyesë për masat e ndërmarra në afatin e përcaktuar me ligj prej 15të ditësh;
- nuk është vepruar sipas kërkesës tuaj; ose
- nuk jeni të kënaqur nga veprimi

ju mund të ndërmerrni hapin e dytë, ajo është se mundeni të paraqitni në Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK).

Me rëndësi është të dini se KSHPK merret me të gjitha lajmërimet, i shqyrton ato dhe mëtutje i proceson në varësi të rastit.

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit është një institucion juridikisht kompetent për trajtimin e lajmërimeve dhe rasteve të konfliktit të interesave.

Lajmërimin mundeni ta bëni në formë të shkruar:

- ***me dorëzimin e të dhënave tuaja*** (emri mbiemri dhe kontakti) me çka KSHPK do të mund të kërkojë informata shtesë rreth çështjes, ose
 - ***anonim***, nëse mendoni se me dorëzimin e të dhënave tuaja personalee do të mund të rrezikohen në çfarëdo lloj mënyre

ÇFARË DUHET TË BËJNË INSTITUCIONET NËSE EKZISTON DYSHIMI PËR KONFLIKT INTERESI TEK NJË NËPUNËS TË CAKTUAR OSE FUNKSIONAR?

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) mund të fillojë procedurë për të vërtetuar nëse ekziston një konflikt interesi tek ndonjë nëpunës ose funksionar.

KSHPK atë mund ta bëjë:

- sipas detyrës zyrtare;
- sipas kërkesës së zyrtarit;
- sipas paraqitjes nga personi tjetër – qytetarë ose një punonjës tjetër në institucionin;
- me kërkesë të personit udhëheqës në institucionin, respektivisht institucioni ku zyrtari kryen funksionin, autorizime publike ose detyra zyrtare; dhe
- sipas lajmërimit anonim.

KSHPK pastaj mbledh dokumente, të dhëna dhe informacione nga persona fizik dhe juridikë, si dhe nga një zyrtar që dyshohet se ka konflikt interesi. Nga çdonjëri nga i cili u janë kërkuar të dhëna duhet ti dorëzojë tek KSHPK në afat prej 15 ditëve.

KSHPK detyrimisht duhet të marrë vendim për ekzistencën ose mos ekzistencën e një konflikti interesi brenda 30 ditëve.

Gjatë gjithë procesit, KSHPK siguron mbrojtje të identitetit të personit i cili lajmëron ekzistimin e një konflikt interesi.

ÇFARË NËSE KONFIRMOHET KONFLIKT INTERESI?

KSHPK njofton zyrtarin dhe e udhëzon atë që të heqë konfliktin e interesit brenda 15 ditëve.

- Nëse zyrtari vepron me kërkesë të KSHPK-së, pra heq konfliktin e interesave, procedura përfundon dhe njoftohet zyrtari dhe ai i cili e ka lajmëruar, nëse nuk është anonim.
- Nëse zyrtari nuk vepron sipas kërkesës së KSHPK-së dhe nuk heq konfliktin e interesit, KSHPK-ja duhet të njoftojë institucionin në të cilin punon zyrtari.

Për një person të emëruar ose të caktuar - siç janë ministrat, drejtorët e ndërmarrjeve publike, drejtorët e klinikave, etj KSHPK mund të inicion **ndërprerjen e detyrës ose funksionit**.

Për personat e zgjedhur në zgjedhje të drejtpërdrejta - Presidenti i vendit, Anëtar i Parlamentit, Kryetari i Komunës dhe anëtar i Këshillit Bashkiak, KSHPK vendos masë si **paralajmërim publik**. Paralajmërimi publikohet në uebfaqën e KSHPK dhe gjithashtu në media.

Për të gjithë zyrtarët e tjerë që nuk janë në kategorinë e personit të zgjedhur ose të emëruar - siç është shefi i një sektori të caktuar në një institucion, KSHPK mund të kërkojë që të ndërmeret **masë disiplinore**.

Institucioni tek i cili është nënshtruar iniciativa për fillimin e masës disiplinore ose pushimin nga puna, duhet të marrë vendim brenda 60 ditëve nga dita e paraqitjes së iniciativës.

Gjobë prej 500 EUR mund të vendoset për një zyrtar nëse ai nuk respekton ndonjë nga kërkesat e KSHPK.

SI DUKET AJO NË PËRDITSHMËRINË?

Shembuj të konfliktit të interesit

- Një drejtor shkolle punëson një të afërm duke nënshkruar një Vendim për zgjedhjen e një kandidati dhe një Marrëveshje punësimi, megjithëse ka kandidatë që performojnë më mirë në plotësimin e kushteve të përcaktuara në shpalljen e punës.
- Në një procedurë të prokurimit publik, një kompani e caktuar tregtare i afërm i ndonjë personi i cili është pjesë e komisionit të prokurimit publik të institucionit ose është i afërm i personit që udhëheq institucionin.
- Një zyrtar merr një vendim për t'i dhënë përparësi kryerjes së detyrave të punës nën urgjencën e një partie politike, në mënyrë që të sigurojë një avantazh për të ardhmen.
- Nëse një person, gjatë kryerjes së detyrave të tij/saj të punës, është i përfshirë në zgjidhjen e një problemi që lidhet me marrëdhëniet pasurore-juridike të bashkëshortit/es, ai/ajo është në konflikt interesi, përkundër faktit se nuk është i detyruar të përgatisë ose nënshkruajë ndonjë dokument.
- Gjykatësi vendos për një çështje në të cilin njëri nga palët është shoku ose i afërmi i tij / saj.
- Një zyrtar, dmth një nëpunës publik ose zyrtar, përmbush interesat e familjes në punësimin e një bashkëshorti, fëmije ose ndonjë të afërmi tjetër.
- Një zyrtar, gjegjësisht një nëpunës publik ose zyrtar, vendos në një procedurë për prokurimin publik të mallrave ose shërbimeve nga një i afërm ose një kompani tregtare e udhëhequr nga një i afërm.

